

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Proponitur secundum & tertium argumentum adversùs libertatem
opinandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

esse necessaria, ut moveatur, ac determinetur juxta inclinationem prævalentem, nec maneat suspensa nulla adversus ejus vim, quam ut maneat suspensa nulla in alteram partem ad mota inclinatione prævalenti. Quoad secundum verò, ejusdem rationis videtur esse, neutrum ex rationibus aequalibus juvare, ac promovere imperio posse, atque rationem majorem, prævalentem scire, & suspendere, eodem imminuere minimè posse. Certè qui bilancem utrimque ponderatam in neutram partem manu trahere, neque inclinare possit, nec etiam tenere in medio, ac suspendere possit prægravante in alteram partem majori pondere. Sed jam rem ipsam absolute consideremus.

Asstruitur libertas specificationis quoad actus opinati-vos.

ART. CXII. **D**icendum est liberum esse in utramlibet partem opinari, atque adeò convenire nobis libertatem specificationis, seu contrarietatis quoad actus opinativos, quando cumque motiva utrimque apparentia ad opinandum sunt heterogenea, seu diversitatis, & se habent tanquam excedens, & excedendum, ita ut neutra ex parte excessus simpliciter sit evidens, atque omnino manifestus. Adde istas, seu limitationes, seu declarationes, alteram de heterogeneitate, seu dissimilitudine mutua motivorum, alteram de excessu alterius partis non evidenti, non manifesto, ac indubitato. Adde, inquam istas duas limitationes, non ea præcipue de causa, quia sententiam in utraque contentam censere esse veram, sed potius quia neutrius ejusmodi extremorum comparationis discussio quidquam confert ad punctum principalis controversiæ de utilitate opinionis minus probabilis. Fieri namque minimè potest, ut ex opinionibus invicem contradicentibus altera sit magis, altera minus probabilis, si motiva opinandi utrimque sint similia, & aequalia; quandoquidem major, & minor probabilitas opinionis desumitur, & unice dependet ex majoritate, & minoritate motivi. Similiter fieri non potest, ut opinioniones invicem contradicentes, maneat ambæ probabiles apud eum, cui est evidens, & manifestum, ac indubitabile, alteram opinionem niti motivo absolute, & simpliciter, omnibusque hinc, & inde consideratis majori. Quia ad probabilitatem opinionis requisitum in proœmio à nobis fuit, ut nitatur opinio fundamento, & absolute, & comparative magno, id est, fundamento, quod non solum seorsum, & secundum se sit difficile solubile, & valide pertrahatur ad assensum, sed quod comparatum etiam cum fundamento oppositæ partis retineat adhuc vim magnam pertrahendi ad assensum. Quando autem fundamentum unius partis contradictionis evidens, & manifestum, atque omnino indubitante est majus, quam fundamentum oppositæ partis, eo ipso fundamentum istud minus evadit parum sub ea comparatione, nec retinet amplius vim magnam pertrahendi intellectum ad assensum. Hac igitur de causâ do potius adversarius per modum suppositionis, quam asseram, & defendendum ex proœlio, suscipiam, nullam nobis inesse libertatem opinandi indifferenter in utramlibet partem, quando vel motiva utriusque sunt omnino similia, & aequalia, vel excessus motivi pro una parte est evidens, ac prorsus indubitatus. Similia porò, & aequalia non sunt apud me duo prædicata realiter inter se

Pars II.

distincta, aut ullo pacto separabilia, sed prorsus inseparabilia, & convertibilia mutuo, atque essentialiter idem, ut ostendi ratione efficaci, lib. 1. curs. Theol. quest. 44. ad 7. art. 2. & 3. eademque ratione, sed multò melius, & efficacius proposita, magisque comprehensa idem demonstrat ex proœlio D. Thom. lib. 3. contra gen. cap. 97. & quest. unica, de anim. art. 7. & pluribus ingeniose confirmat magnum olim Scholæ meæ deus Pater Eusebius Truchses, part. 3. Quodlib. 2. & in Miscel. Theorem. 6. ubi & exhibet discursum D. Thomæ verbis ejusdem. Dfferunt autem ratione nostra quatenus similia, & dissimilia dicuntur relatè ad conceptus nostros, alterum confusivum, seu indivisum, atque indistinctè abstractivum, alterum discretivum, seu distinctè representativum; aequalia verò, & inæqualia dicuntur relatè ad communem mensuram physicam.

ART. CXIII. Observandum præterea est, me non asserere, nec asserendum putare, sed rejiciendam potius libertatem ad opinandum utramlibet partem contradictionis in sensu composito judici de majori probabilitate unius partis, quam oppositæ; ita ut quis judicet fundamenta unius partis esse majora, habere majorem verisimilitudinem, eandemque partem tedere probabiliorem, quam oppositam; atque retento hoc judicio judicet nihilominus partem hanc oppositam esse absolute veram, tamen minus fundata sit, minusque virisimilis, & minus probabilis. Impossibile namque est, ut quod alicui videtur falsum, videatur nihilominus eidem similis vero, quam quod putat verum esse, sicut est impossibile, ut quis judicet esse similis albo, quod judicat esse nigrum, quam quod judicat esse album. Nec enim minus repugnat putatum falsum simul putari similis vero, aut putatum nigrum simul putari similis albo, quam quod putatur verum, aut album esse, quam repugnet falsum ipsum, ipsi verò, aut nigrum ipsum ipsi albo esse similis, quam verum verò, & album albo. Ita nempe se habet putare ad putare in eodem respectu eorundem sicut esse ad esse sub eadem comparatione, & compossibilia, atque incompossibilia in natura sunt pariter secundum suum formalem conceptum compossibilia, atque incompossibilia in mente quoad partem judicativam, quæ sola determinat res intentionaliter ad esse potius, quam ad non esse, & è converso. Unde quod apud nonnullos circumfertur nomine Aristotelis: *Multa falsa sunt probabiliora veris*, non est imprimis Aristotelicum sub his terminis, ac deinde est accipiendum de falsis in se, seu falsis re ipsa tantum, non verò de falsis apud eum, seu ejus estimatione, apud quem, seu ejus estimatione probabiliora sunt. Quem sensum exprimit distinctè Aristoteles, lib. 8. Top. cap. 4. paulo post princ. *Nihil enim prohibet alicui videri, quæ non sunt, magis, quam vera*, id est, verisimiliora reputari, non quæ falsa ab eodem reputantur, sed quæ tantum falsa sunt. Hinc nulla est inconsequentia, sed maxima coherentia in Patre Suar. in. 2. disp. 10. sect. 1. quatenus eum diserte statuisse libertatem quoad speciem actus, quando deest evidentia de objecto, ut retulimus supra, art. 105. paucis interjectis subdit: *Mihi probabile est non posse moveri (intellectum à voluntate) nisi in illud, quod verò similis, & probabilis apparet*. Ex suppositione nimirum, quod verò similis, & probabilis judicetur, seu appareat enunciativè. Alioquin enim dirueret ista sua limitatione illam suam conclusionem in eodem contextu proxime positam, ut patet attentè consideranti, & perinde esset, atque si subdidisset: *Mihi probabile est*

F

meam